

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 28 mars 2013

Mål nr

Ö 5912-11

KLAGANDE

Trafikverket, Göteborg
405 33 Göteborg

Ombud: UE

MOTPART

Järnvägsmännens Ideella Koloniförening

Ombud: Advokat MM

SAKEN

Rättegångskostnader

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges beslut 2011-12-07 i mål ÖÄ 4269-10

Dok.Id 77671

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post: hogsta.domstolen@dom.se	13:15-15:00
		www.hogstadamstolen.se	

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen fastställer hovrättens beslut i fråga om rättegångskostnader.

Trafikverket ska ersätta Järnvägsmännens Ideella Koloniförening för dess rättegångskostnader i Högsta domstolen med 5 000 kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens beslut till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Trafikverket har yrkat befrielse från skyldigheten att ersätta föreningen för dess rättegångskostnader i hovrätten.

Föreningen har motsatt sig att hovrättens beslut ändras och yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

Bakgrund och frågorna i Högsta domstolen

1. Järnvägsmännens Ideella Koloniförening arrenderade en del av en fastighet i Göteborg av Trafikverket. På området upplät föreningen 106 kolonilotter till medlemmarna. Trafikverket sade upp arrendeavtalet. Sedan föreningen motsatt sig uppsägningen hänsköt verket tvisten till arrendenämnden. Eftersom föreningen saknade styrelse och annan behörig företrädare delgav arrendenämnden föreningen handlingar och kallelse till sammanträde genom

kungörelse. Vid sammanträdet infann sig en av föreningsmedlemmarna. Arrendenämnden förordnade att arrendeavtalet skulle upphöra att gälla enligt Trafikverkets yrkande.

2. Hovrätten fann att det hade saknats förutsättningar för kungörelse-delgivning på det sätt som hade skett. Hovrätten undanröjde därför arrendenämndens beslut och återförvisade målet till nämnden för ny handläggning. Trafikverket förpliktades att ersätta föreningen för rättegångskostnader i hovrätten med 67 500 kr jämte ränta.

3. I Högsta domstolen uppkommer frågan om det var riktigt av hovrätten att pröva frågan om rättegångskostnaderna när målet återförvisades till arrendenämnden. Om så är fallet är frågan om Trafikverket ska åläggas att ersätta föreningens rättegångskostnader i hovrätten, eller om föreningen själv ska svara för dessa kostnader. Trafikverket har som skäl för att föreningen bör bära sina kostnader anfört att föreningen saknade styrelse under processen i arrendenämnden och därför föranledde en onödig process i hovrätten.

Var det riktigt av hovrätten att pröva frågan om rättegångskostnader?

4. När ett mål eller ärende återförvisas till lägre instans ska enligt 18 kap. 15 § tredje stycket rättegångsbalken frågan om kostnaden i den högre rätten prövas i samband med målet efter dess återupptagande. Hovrätten fattade ändå beslut i rättegångskostnadsfrågan och ålade Trafikverket att betala föreningens kostnader i hovrätten. Till saken hör att arrendetvisten sedermera har avgjorts på så sätt att Trafikverkets yrkande om arrenderättens upphörande har bifallits. Föreningen har alltså förlorat målet i sak.

5. I enlighet med den princip som har kommit till uttryck i 21 § lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken får bestämmelsen i 18 kap.

15 § tredje stycket rättegångsbalken anses ha motsvarande tillämpning om återförvisning sker till en annan myndighet än domstol, under förutsättning att någon särskild föreskrift av annan innebörd inte har meddelats. I den mån de föreskrifter om förfarandet som gäller för en sådan myndighet innebär att myndigheten är förhindrad att ingå i prövning av frågor rörande rättegångskostnader, får dessa föreskrifter anses innefatta en sådan särskild reglering som sätter 18 kap. 15 § tredje stycket rättegångsbalken ur spel (se NJA 1990 s. 42 och NJA 2002 s. 613 angående återförvisning till inskrivningsmyndighet och NJA 1997 s. 805 angående återförvisning till lantmäterimyndighet). Av betydelse blir därför om de regler som gäller för förfarandet vid arrendenämnden kan anses medge att myndigheten fattar beslut om fördelningen av kostnader som har uppkommit i förfarandet.

6. Arrendenämnden är en förvaltningsmyndighet och förvaltningslagens regler gäller för förfarandet i den mån särskilda bestämmelser inte har meddelats. Förvaltningslagen innehåller inte några bestämmelser om ersättning för kostnader som har föranletts av förfarandet. Det finns inte heller några särregler som ger arrendenämnden rätt att ålägga någon att svara för någon annans rättegångskostnader i ärenden av det slag som är aktuellt i målet. Det betyder att de regler som gäller för förfarandet vid arrendenämnden inte kan anses medge att myndigheten fattar beslut om fördelningen av kostnader som har uppkommit i förfarandet. I enlighet med vad som har sagts i föregående punkt var det därför riktigt av hovrätten att pröva frågan om fördelningen av rättegångskostnaderna där.

Rättegångskostnader i arrendeärenden

7. När ett beslut av arrendenämnden överklagas till hovrätten tillämpas, om inget annat sägs, de regler i lagen (1996:242) om domstolsärenden (ärendelagen) som gäller vid överklagande av en tingsrätts beslut, se 8 kap. 31 a §

jordabalken. Enligt 32 § ärendelagen får domstolen, i ärenden där enskilda är motparter till varandra, med tillämpning av 18 kap. rättegångsbalken förplikta den ena parten att ersätta den andra parten för dennes kostnader i ärendet. I ett mål som detta är staten att anse som enskild.

8. Den möjlighet att tillämpa bestämmelserna i 18 kap. rättegångsbalken som föreskrivs i 32 § ärendelagen är avsedd att komma till användning i sådana fall då det har förekommit en intresse motsättning som har föranlett en handläggning i domstolen enligt samma principer som för tvistemål (se prop. 1995/96:115 s. 117 f. och Peter Fitger, Lagen om domstolsärenden – En kommentar, 2 uppl. 2004, s. 253). Här rör det sig om ett sådant fall. Bestämmelserna i 18 kap. rättegångsbalken ska därför tillämpas.

9. Enligt 18 kap. 1 § rättegångsbalken ska en part som förlorar målet ersätta motparten för dennes rättegångskostnader. När ett mål återförvisas anses klagandens motpart som förlorande. Trafikverket ska därför ersätta föreningen för dess kostnader om inget undantag är tillämpligt.

10. Om den vinnande parten av försummelse har föranlett en onödig rättegång ska enligt 18 kap. 3 § rättegångsbalken denne ersätta motpartens rättegångskostnad eller, om omständigheterna föranleder det, vardera parten bära sin kostnad.

Kungörelsedelgivning med ideella föreningar

11. Fram till den 1 april 2011, dvs. under den tid då den i målet aktuella delgivningen skedde, gällde delgivningslagen (1970:428) för bl.a. domstolar och arrendenämnder. Bestämmelser om kungörelsedelgivning finns i 16 §:

Delgivning med en obestämd krets personer sker genom kungörelse.

Kungörelsedelgivning får också användas

1. om ett stort antal personer skall delges och det skulle innebära större kostnad och besvär än som är försvarligt med hänsyn till ändamålet med delgivningen att överbringa handlingen [---] till var och en av dem,
2. om delägare eller medlemmar som avses i 10 § inte företräds av känd styrelse eller förvaltare och det inte heller finns någon sammankallande och delägarna eller medlemmarna är fler än tio,
3. om en juridisk person i strid med gällande bestämmelser saknar registrerad behörig företrädare och någon i Sverige bosatt person inte har utsetts att på den juridiska personens vägnar ta emot delgivning samt försök till delgivning enligt 9 och 11–13 §§ har misslyckats eller bedömts som utsiktslösa, [---].

Även i 9 § första stycket, 10 § första stycket och 17 § andra stycket första meningen i 1970 års delgivningslag finns bestämmelser som är av betydelse i målet, enligt följande.

9 § första stycket: Skall delgivning ske med annan juridisk person än staten, överbringas handlingen till någon som har rätt att företräda den juridiska personen eller, om flera är gemensamt behöriga, till någon av dem. Saknas behörig ställföreträdare men finns någon som har rätt att sammankalla dem som skall besluta i den juridiska personens angelägenheter, överbringas handlingen till denne.

10 § första stycket: Skall delgivning ske med delägare i samfällighet eller med medlemmar i sammanslutning och är styrelse eller annan utsedd att förvalta samfällighetens eller sammanslutningens angelägenheter, får handlingen överbringas till ledamot av styrelsen eller till förvaltaren. Saknas styrelse eller förvaltare men finns någon som har rätt att sammankalla dem som skall besluta i samfällighetens eller sammanslutningens angelägenheter, får handlingen överbringas till denne.

17 § andra stycket första meningen: I fall som avses i 16 § första stycket och andra stycket 1 och 2 sänds dessutom meddelande med post till någon eller några av de personer som söks för delgivning under deras vanliga adresser för att vara tillgängligt för alla dem som avses med delgivningen.

De aktuella bestämmelserna i 9, 10, 16 och 17 §§ i 1970 års delgivningslag överensstämmer i sak med motsvarande reglering i 13, 14, 49 och 50 §§ i den nu gällande delgivningslagen (2010:1932).

12. För ideella föreningar i allmänhet finns inte några ”gällande bestämmelser” om registrerad behörig företrädare. Det betyder att bestämmelsen i 16 § andra stycket 3 i 1970 års delgivningslag inte kan användas för kungörelsedelgivning. Bestämmelsen i 10 § första stycket är inte avsedd att omfatta delgivning med juridiska personer (se prop. 1970:13 s. 135 f., jfr ordalydelsen i 14 § 2010 års delgivningslag samt prop. 2009/10:237 s. 117 f.). Det betyder att kungörelsedelgivning i målet inte heller kunde ske enligt 16 § andra stycket 2. Däremot får sådan delgivning anses ha kunnat ske med medlemmarna enligt 16 § andra stycket 1, varvid det för giltig delgivning fordrades ett meddelande enligt 17 § andra stycket första meningen. Arrendenämnden sände inte något sådant meddelande.

Har föreningen föranlett en onödig rättegång i hovrätten?

13. Kungörelsedelgivning hade alltså kunnat ske med föreningen trots att den vid den aktuella tidpunkten saknade styrelse. Det hade därmed varit möjligt att avgöra ärendet i arrendenämnden. Kungörelsedelgivning kunde dock inte användas på det sätt som skedde.

14. Det sagda innebär att det var den felaktiga delgivningen som föranledde rättegången i hovrätten, inte den omständigheten att föreningen saknade styrelse. Föreningen har därför inte genom försummelse föranlett onödig rättegång och Trafikverket kan inte med tillämpning av 18 kap. 3 § rättegångsbalken befrias från skyldigheten att ersätta föreningens rättegångs-

kostnader i hovrätten. Hovrättens beslut i frågan om rättegångskostnader ska därför fastställas.

Kostnaderna i Högsta domstolen

15. Med den angivna utgången ska Trafikverket ersätta föreningen för dess kostnader i Högsta domstolen. Vad som har yrkats får anses skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ella Nyström, Kerstin Calissendorff, Göran Lambertz (referent), Johnny Herre och Dag Mattsson
Föredragande justitiesekreterare: Christina Ericson